

Rituální literatura

Vytvořit velký lidový mýtus znamená vytvořit rituál, který čtenář netrpělivě očekává, k němuž se vrací s rostoucím potěšením, pokaždé sveden novým opakováním lehce odlišnými slovy, jež vnímá jako nové prohloubení.

Když se věci podají takto, vypadají skoro prostě. A přesto jsou v dějinách literatury úspěchy vzácné. Nejsou po pravdě o nic snazší, než vytvořit nové náboženství.

Abychom si uvědomili, oč jde, musíme osobně pocítit frustraci, jež se zmocnila Anglie, když umřel Sherlock Holmes. Conan Doyle neměl na vybranou: musel svého hrdinu vzkřísit. Když sám složil zbraně, přemožen smrtí, světem se prohnal pocit rezignovaného smutku. Bylo nutné spokojit se s padesátkou Sherlockových příběhů, číst je neúnavně znovu a znovu. Bylo nutné spokojit se s epigony a komentátory. S rezignovaným úsměvem přijmout nevyhnutelné (a občas zábavné) parodie a v srdci si zachovat nostalgii z nemožného prodloužení ústředního jádra, naprostého srdce mýtu. Čekat na starý indický armádní kufr, jenž by obsahoval dosud

nepublikované, zázračně zachované příběhy Sherlocka Holmese...

Lovecraft si Conana Doylea vážil a jemu samotnému se podařilo vytvořit stejně lidový, stejně živý a neodolatelný mýtus. Oba muži prý měli společný pozoruhodný *vypravěčský talent*. Jistě. Ale jde i o něco jiného. Ani Alexandre Dumas, ani Jules Verne nebyli průměrní vypravěči. Přesto se v jejich díle nic neblíží postavení detektiva z Baker Street.

Příběhy Sherlocka Holmese se soustřeďují kolem jedné postavy, zatímco u Lovecrafta vlastně žádného lidského hrdinu nemáme. To je samozřejmě významný, velmi významný rozdíl; ne však rozdíl zásadní. Můžeme ho přirovnat k rozdílu, který odděluje teistická náboženství od ateistických. Skutečně základní rys, který je sblízuje, v pravém slova smyslu *náboženský* rys, je jinak mnohem obtížněji definovatelný – ba dokonce méně bezprostředně přístupný.

Můžeme zaznamenat i další drobný rozdíl – z hlediska literární historie nepatrný, z individuálního hlediska tragický –, totiž že Conan Doyle měl víc než dost příležitostí uvědomit si, že zrovna vytváří zásadní mytologii. Lovecraft ne. Umírá s neochvějným dojmem, že jeho dílo upadne do zapomnění s ním.

Přesto už má následovníky. Ale nepovažuje je za ně. Dopisuje si sice s mladými spisovateli (Blochem, Belknapem Longem...), ale nenabádá je nutně, aby se vydali stejnou cestou jako on. Nevystupuje jako mistr nebo vzor. Jejich první pokusy přijímá s příkladným taktem a skromností. Bude pro ně skutečným přítelem, zdvořilým, ohleduplným a milým; nikdy guruem.